

วิชาวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย

THG4113

หัวข้อ *แบบเรียนภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น*
แบบเรียนเรื่องประถม ก กา

แบบเรียนภาษาไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
ตอนต้นที่จะเรียน คือ แบบเรียนที่กำหนดให้

ใช้ใน **ยุคก่อนปฏิรูป
การศึกษาในสมัย
รัชกาลที่ 5** แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ดร. ก่อ สวัสดิพาณิชย์ (2515, น. 25)
ได้กล่าวไว้ในหนังสือโบราณคดีศึกษา วิธี
สอน หนังสือไทย การสร้าง
ประสิทธิภาพในการเรียน ว่า

วิชาหนังสือซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนกันมาตามโบราณวิชานั้น... ได้จำนวนหนังสือ
รวม 5 เล่ม ดังนี้ คือ 1. ประถม ก กา 2. สุนทรภู่ 3. ประถมมาลา 4.
ประถมจินตามณีเล่ม 1 5. ประถมจินตามณีเล่ม 2 แต่ที่เป็นคัมภีร์เกร็ด
สำหรับให้นักเรียนอ่านเล่นยังมีหลายเล่มคือ เสือโค, จันทโครพ, อนิรุท,
สมุทรโฆษ, เพชรมงกุฏ, สังข์ทอง, กากี, พระยาจันทน์, สวัสดิรักษา, พระ
ปรมัตถ์ เป็นต้น....

จะสังเกตได้แบบเรียนที่กำหนดให้เรียนตาม
หนังสือโบราณศึกษานั้นจะต้องเรียนเป็นชั้น ๆ
และยังมีหนังสืออ่านประกอบ ซึ่งในหนังสือโบราณ
ศึกษากำหนดให้ว่าเป็นหนังสือ “อ่านเล่น” และ
เป็นการฝึกนักเรียนให้อ่านได้คล่องขึ้น

แบบเรียนภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

1. แบบเรียนประถม ก กา

แบบเรียนภาษาไทยในสมัยรัตนโกสินทร์
ตอนต้นที่จะเรียนกันในวิชานี้ ได้แก่

2. แบบเรียนประถม ก กา หัดอ่าน

3. แบบเรียนประถมมาลาหรือปฐมมาลา

4. สุนทรนิพนธ์คำกาพย์

5. แบบเรียนอักษรนิติ

1. ประถม ก กา หรือ ประถม ก ข กกา หรือ
ปถม ก กา

แบบเรียนเล่มนี้ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง และแต่งสมัยใด “แต่พิจารณาดูข้อความเห็น
ไม่เก่าไปกว่าหนังสือปฐมมาลา ซึ่งพระเทพโมฬี วัดราชบูรณะ แต่ง และเรื่อง
กาพย์พระไชยสุริยา ซึ่งสุนทรภู่ แต่ง หนังสือทั้ง 2 เล่มที่กล่าวนี้เป็นหนังสือเรียน
ในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ในรัชกาลที่ 3” (กรมศิลปากร, 2513, น. 1)

ตัวเล่มประถม ก กา
หรือ ประถม ก ข กกา
หรือ
ประถม ก กา
นักศึกษาดูตามกัน
ไปได้เลยคะ

ที่มา <http://anyflip.com/drdnu/flsx>

1. ประถม ก กา หรือ ประถม ก ข ก กา หรือ ปถม ก กา

เนื้อหาและการเรียบเรียง มีเนื้อหาเกี่ยวกับอักษรวิธีไทยโดย
เริ่มต้นด้วยการกล่าวถึง

พยัญชนะ 44 ตัว สระ 15 เสียง จากนั้นจึงเป็นการแจกลูก
ไปตามพยัญชนะและสระทุกตัว

เมื่อจบคำในแม่ ก กา แล้ว จะค้นด้วยบทฝึกอ่านเป็น
ตัวอย่างคำในแม่ ก กา เท่านั้น

ผู้แต่งจะร้อยเรียงโดยแต่งเป็นบทร้อยกรอง

พยัญชนะ 44 ตัว สระ 15 เสียง

หนังสือประถม ก ข ก กา

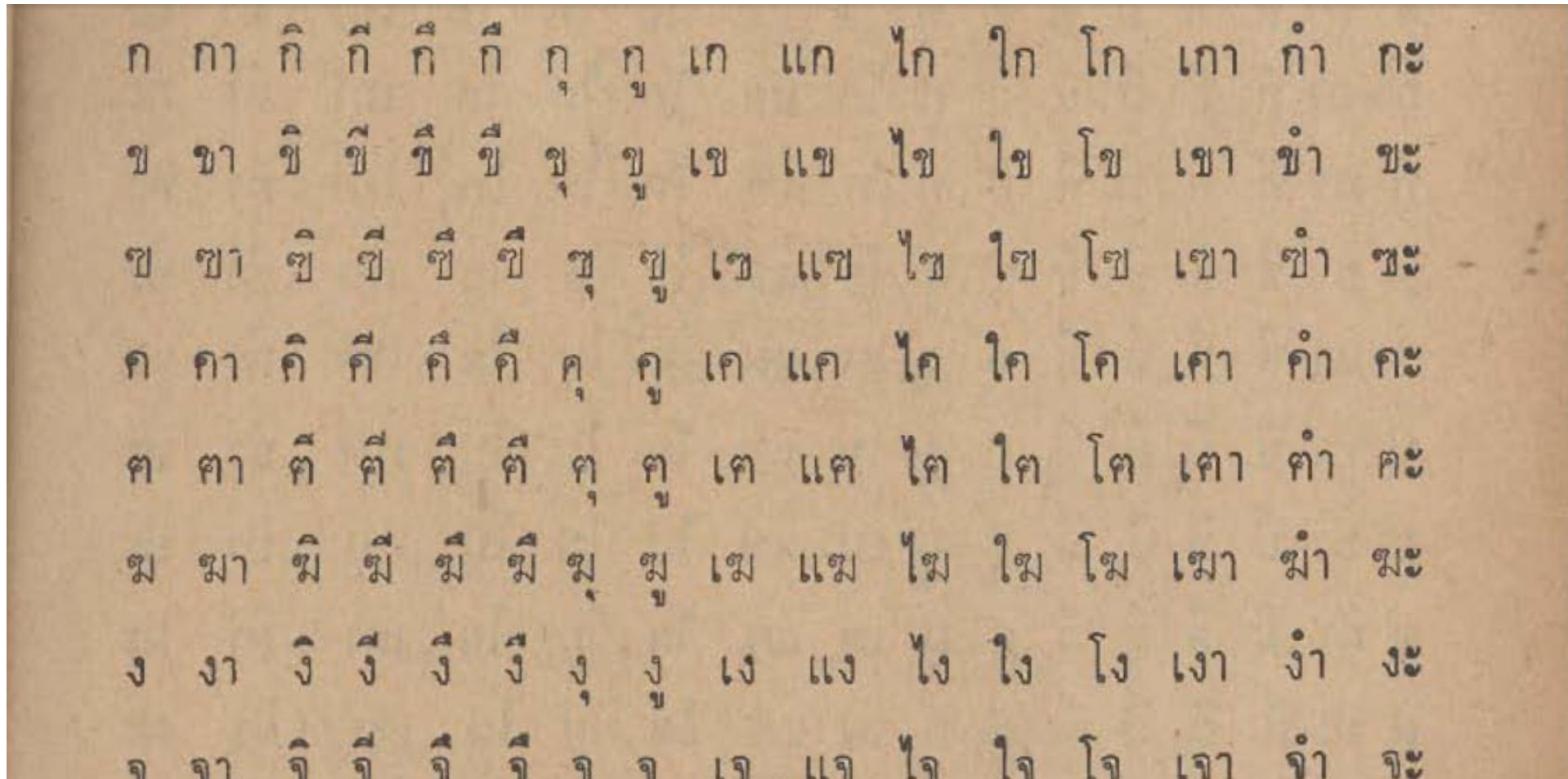
ก ข ข ค ค ฅ ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ

ด ต ถ ท ธ น บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม

ย ร ล ว ศ ษ ส ห พ อ ฮ

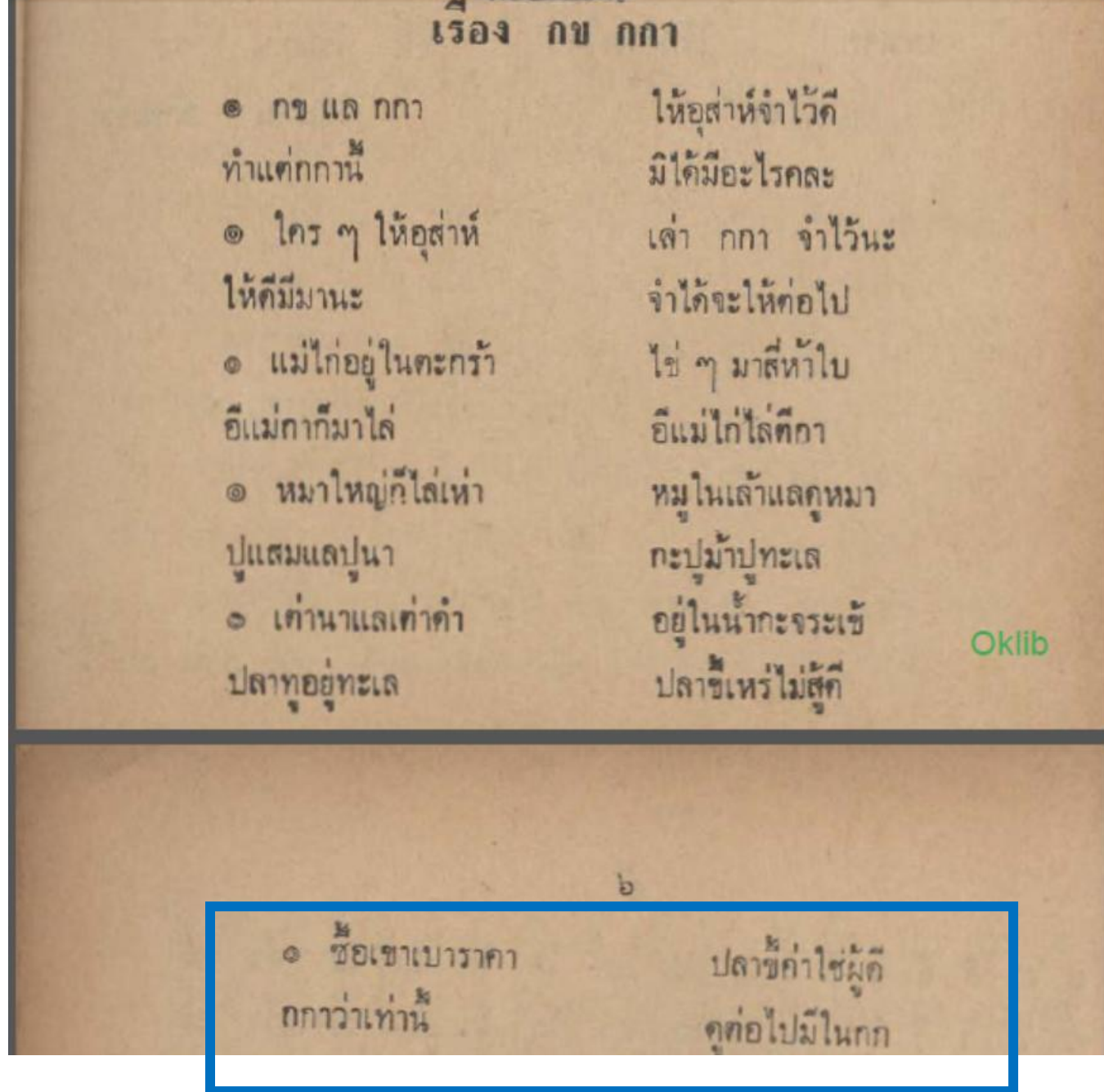
อ ๑ ๒ ๓ ๔
๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕

ตัวอย่างการแจกลูกไปตาม
พยัญชนะและสระทุกตัว

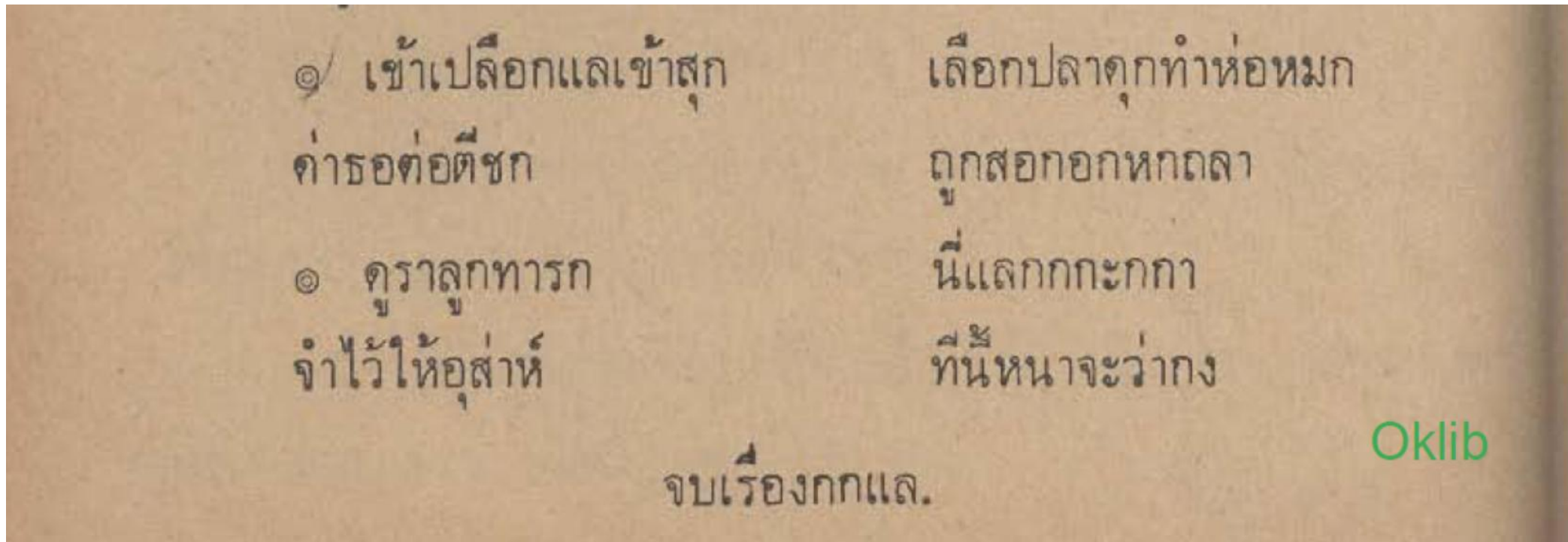

**บทฝึกอ่านเป็น
ตัวอย่างคำในแม่
ก กา**

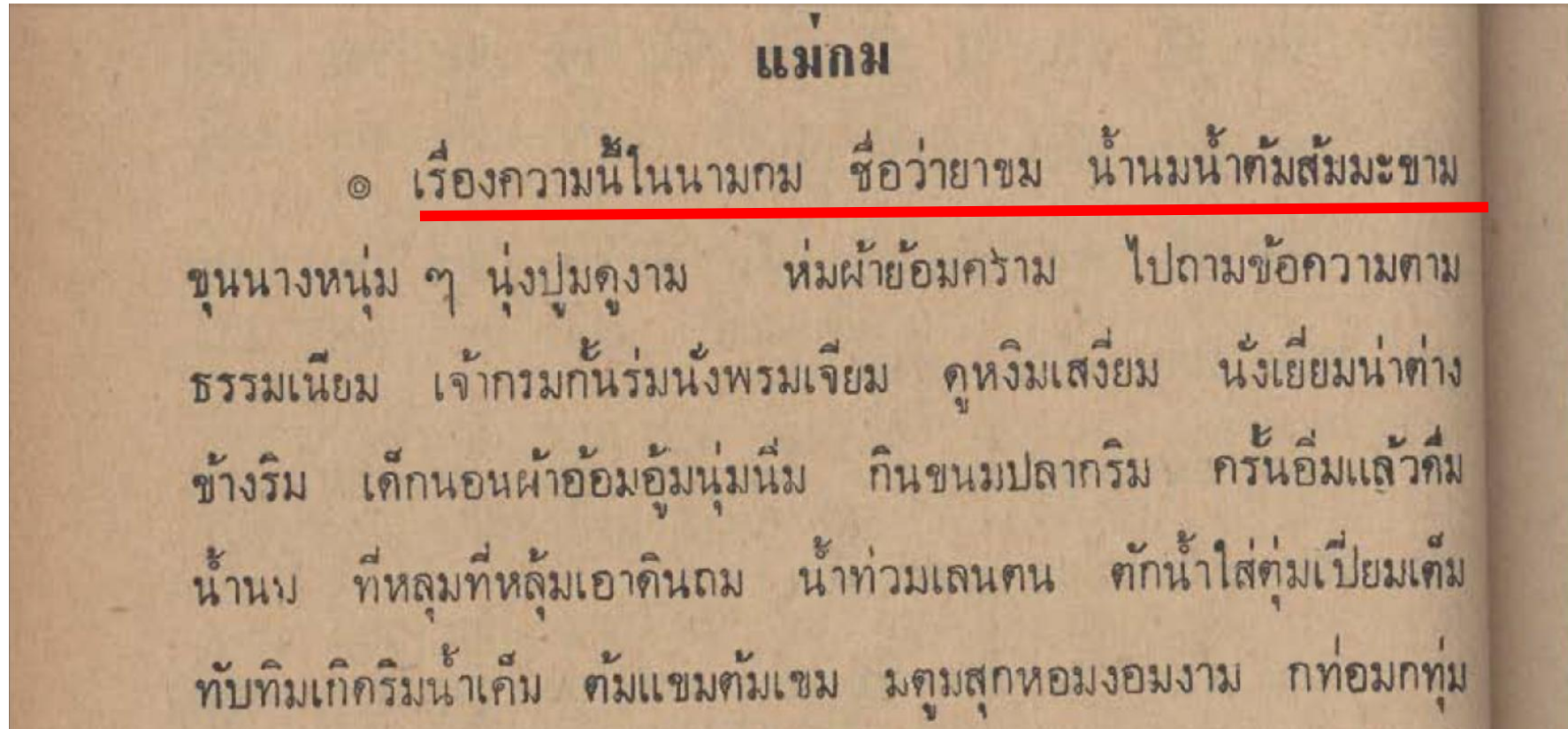
จากบทร้อยกรองเป็นบทที่ให้ฝึกอ่าน เฉพาะคำที่ใช้ในแม่ ก กา เท่านั้น และช่วงท้ายของบทก็จะโยงไปสู่เรื่องต่อไปที่จะสอน คือ คำที่มีตัวสะกดในมาตราต่าง ๆ เริ่มจากมาตราแม่ กก กง กด กน กบ กม และ เกย ตามลำดับ

เมื่อเริ่มเนื้อหาใหม่แต่ละเรื่อง ผู้แต่งจะใช้วิธีการเดิม คือ การแจกลูก และฝึกอ่านบทร้อยกรองที่ร้อยเรียงด้วยคำที่มีตัวสะกดในมาตราที่กำหนดให้เรียน หากมีคำในมาตราอื่นด้วย ก็จะระบุไว้อย่างชัดเจน เพื่อไม่ให้ผู้เรียนสับสน เช่น

บทร้อยกรองที่ใช้สั้น ผู้แต่งจะใช้กาพย์ยานี 11 เป็นส่วนใหญ่ ยกเว้น**บทอ่าน**
ในมาตราแม่กม จะใช้กาพย์ฉบัง 16 และ**มาตราแม่เกย จะใช้**
กาพย์สุรางคนางค์ 28 ดังตัวอย่างตามลำดับ ดังนี้

มาตราแม่เกย ใช้กาพย์สุรางคนางค์ 28

บทสุรางคนาง ๒๘

- ๑ อ่านจำคำเกย เต็กทั้งหลายเอ๋ย ดูให้ทั่วหน้า นกแก้วชนเขี้ยว
ตัวเดียวเอกา หักเจรจา คล้ายคนพูดกัน
- ๑ สัตว์เนื้อเสือร้าย สัตว์วัวสัตว์ควาย มากมายหลายพรรค ต้น
กล้วยแพงพวย อ้อยบุกกลอยกล้วยสน คอกบัวหัวมัน พืชพรรณเขาเกาะ
- ๑ ถั่วคำผักยาว ถั่วเขี้ยวผักขาว ถั่วระถั่วเราะ ดินอยู่กลางน้ำ
จงจำเรียกเกาะ เรื่องน่าหัวเราะ เยี้ยเยาะก๊วย ๆ

เมื่อกล่าวถึงคำที่มีตัวสะกดครบทุกมาตราแล้วจึงแจกลูกพยัญชนะควบกล้ำให้ดู
เป็นตัวอย่าง ได้แก่ กร กล กว โดยระบุว่า “ต้นทอเป็นอย่าง” หมายความว่ายกมา
พอเป็นตัวอย่างเท่านั้น ความจริงจะมีมากกว่านี้

นอกจากอักษรวิธีเบื้องต้นที่ผู้เรียนควร
ทราบแล้ว ผู้แต่งยังมีเนื้อหาที่เข้าใจว่า
ผู้เรียนควรทราบอีกหลายหัวข้อ
ส่วนใหญ่เน้นที่วิธีการอ่านให้ถูกต้อง

การแจกลูก ทร ที่ออกเสียง ซ
การอ่านอักษรควบ

อักษรนำที่ออกเสียงพิเศษ

ตั้งตัวอย่าง

การแจกลูก ทร ที่ออกเสียง ซ

- ๑ อักษร ทร ควบกัน ลางที่ใช้เหมือน ส เปล่า ๆ สำเนียง ร กล้าอยู่ในคำนั้น เป็นต้นว่า สร้าง ไตรรก เสร้า สรวม เสริม ะ
- ๑ คำว่า แสง แดง ใจน ไถส ถนน เถลิง เป็นต้น

Oklib

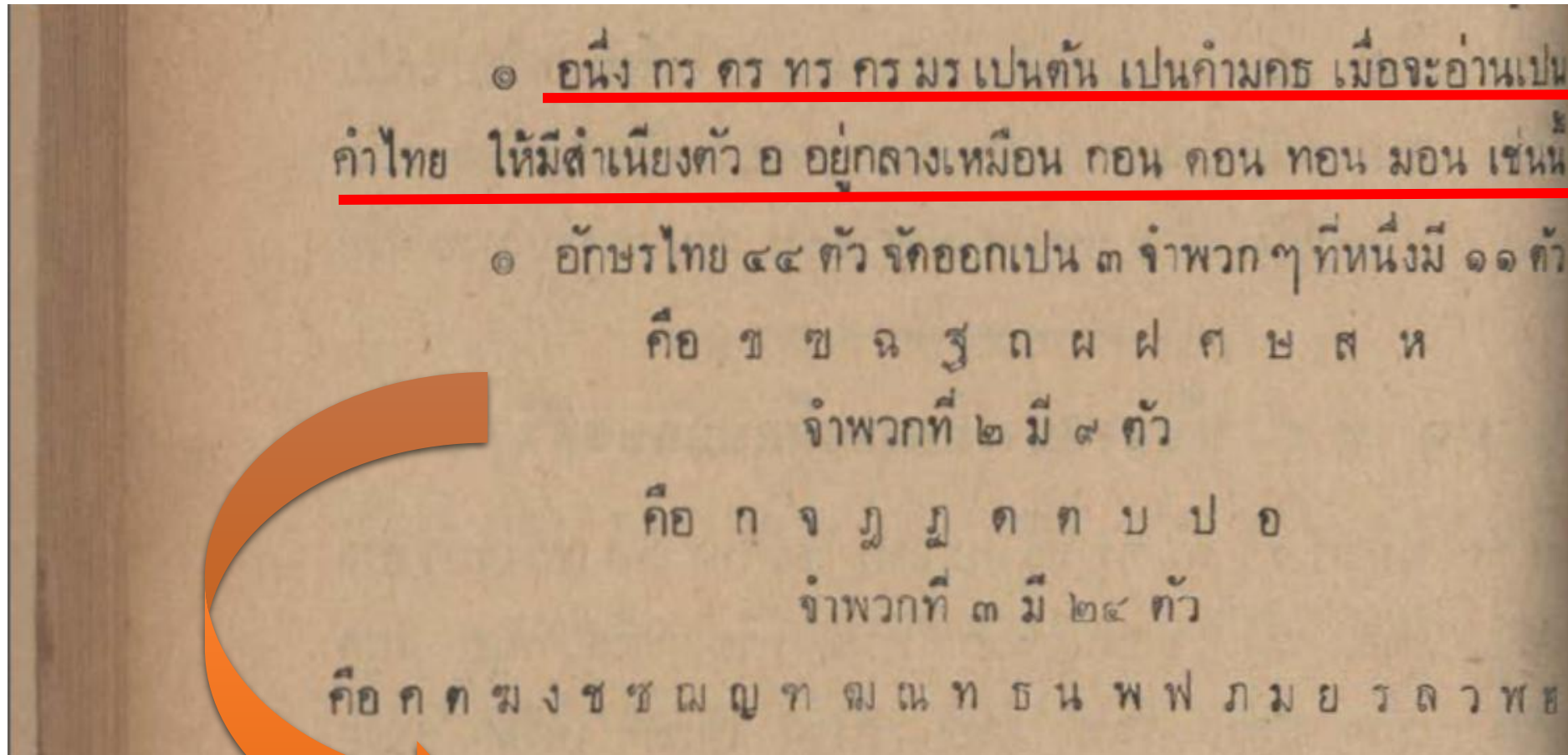

ผู้แต่งยังใช้วิธีการรวบรวมประเด็นต่าง ๆ ที่ส่วนสำคัญในการอ่านออกเสียง อธิบายต่อ ๆ กันไป เช่น

การอ่านคำมคอธบางคำ กร ดร ทร คร มร ให้อ่าน กอน ดอน ทอน ทอน
การแบ่งพยัญชนะไทยเป็น 3 จำพวก

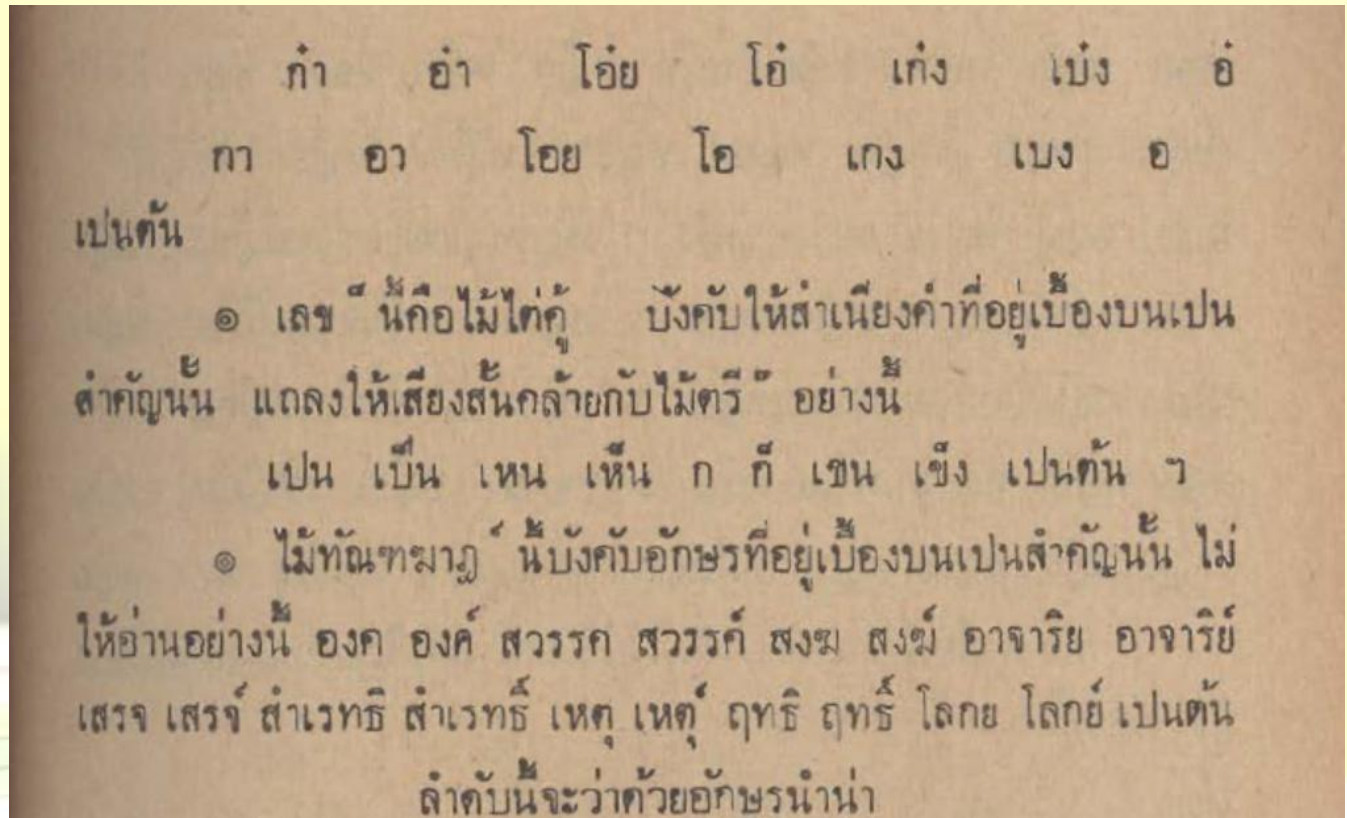
1. ตามระบบไตรยางศ์ปกติ
2. ตามฐานที่เกิดของเสียง คือ “ฐานกรณ์” 5 ฐาน
3. ตามการออกเสียงที่มีสำเนียงตัว ฮ กล้ำ และไม่มีสำเนียง ฮ กล้ำปนออกมา

การอ่านคำมคธบางคำ กร ดร ทร คร มร

การแบ่งพยัญชนะไทย ตามระบบไตรยางศ์ปกติ

การอ่านคำที่ผันวรรณยุกต์เป็น
เสียงต่าง ๆ รวมถึงวิธีการอ่านคำที่
ใช้ไม้ตรี ไม้ไต่คู้ การใช้เครื่องหมาย
ทัณฑฆาต ไว้ด้วย

การอ่านอักษร หัน

รร

๑ อักษร ๒ ตัว คือ ง ร ใช้เป็นหันอากาศได้เช่นนี้ ทั้ง ทงง
สัน สรร บัน บรรร สวันค สวรรค พัน พรร กัม กรรม

กัวน ใช้แทนไม้หันอากาศอย่างนี้ อะนั้น อะนนั้น เช่นนี้ใช้น้อย

กัว บ ใช้แทนไม้หันอากาศอย่างนี้ ะบบ ะบบบ เช่นนี้มีน้อย

รร

รร

รร

รร

รร

รร

การใช้นิคหิตเป็นตัวสะกดและวิธีการอ่าน

๑ นี้จะว่าด้วยนิคหิตใช้เป็นตัว ง ในแม่กงเช่นนี้ จุง จุ กุง กุ
แลอักษร ม ใช้ในแม่กมเช่นนี้ ชุม ชุ นุม นุ เป็นกันมีบ้าง

นี้จะว่าด้วยตัวสกค

แม่กกมีตัวสกค ๖ ตัว คือตัว ก ข ซ ค ฌ เท่านั้น^๕

แม่กคมีตัวสกค ๑๕ ตัว คือ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ต ท

ท ฐ จ ช ค ษ ส นี้ แลในแม่กนนี้มีตัวอักษรสกค ๖ ตัว คือ น ณ

ญ ร ล พ เท่านั้น

แม่กขมีตัวสกค ๔ ตัว คือ บ ป พ ภ เท่านั้น^๕

แม่กม^๕นี้มีตัวเดียวแต่ตัว ม เท่านั้น^๕

แม่เกย^๕นี้มีตัวสกค ๓ ตัว คือ ว ย อ เท่านั้น^๕

การอธิบายจุดหมายจังหวัดความแบบภาษาอังกฤษ

นี้! เรียกว่า เอกเคลเมชั่น บอกข้อความข้างต้นว่า เป็น
ความปลาตใจ เสียงอ่านหยุดลงภอหายใจที่หนึ่ง

นี้... เรียกว่า ไคอีรีลิส บอกว่าตัวอักษร ๒ ตัว ที่อยู่บนแปน
สำคัญนั้นต้องแยกออกเปนลอง ๒ คำ

นี้ - เรียกว่า ไฮเฟิน บอกความ ๒ อย่าง กือต่อ ๒ คำ
ให้เป็นคำเดียว แลให้ต่อคำที่ปลาตบันทักบนเนองกันกับ
ต้นบันทักล่าง

นี้— เรียกว่า แดช บอกว่าข้อที่เป็นสำคัญนั้น หนีออกไป
จากกระแศความใหญ่

นี้() เรียกว่า เปเร็นธิสสิศ บอกว่าข้อที่อยู่ในระหว่างวงนั้น
เป็นข้ออธิบาย มิใช่เนือความเดิม

ข้อสังเกตและแนวคิด

ในแบบเรียน **ประภม ก กา**

ข้อสังเกตและแนวคิดในแบบเรียน ประถม ก กา

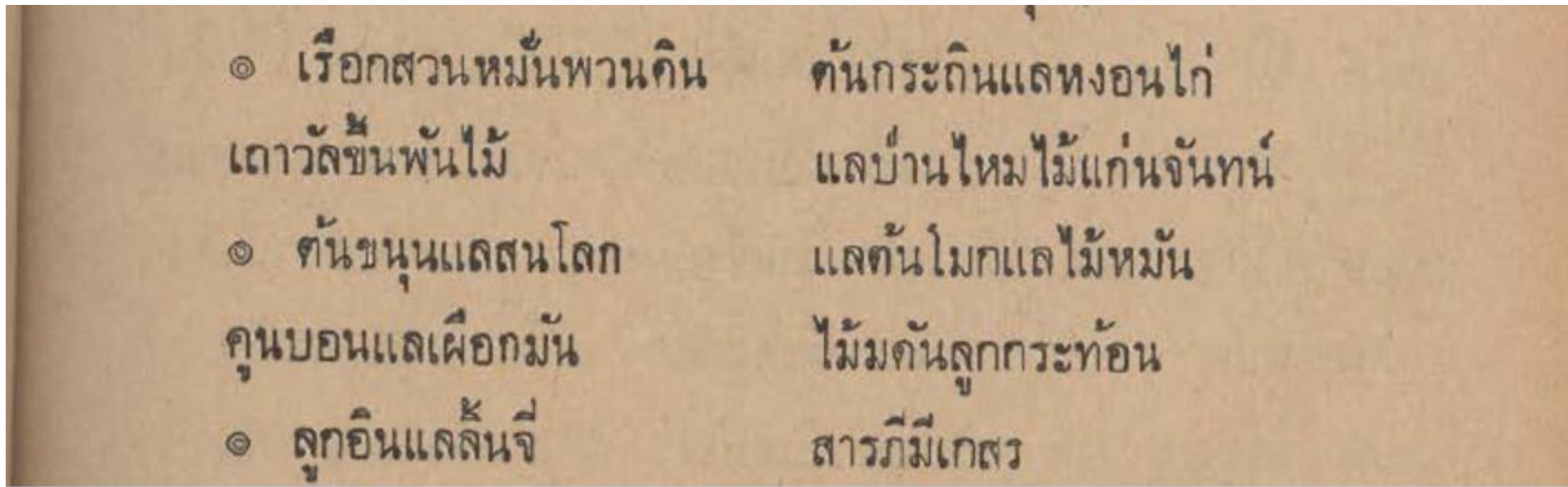
1. กลวิธีการสอนของผู้แต่งแบบเรียนเล่มนี้ น่าสนใจมาก กล่าวคือ ผู้แต่งใช้วิธีสอนโดยให้ผู้เรียนเห็นตัวอย่างคำจำนวนมาก โดยใช้วิธีให้ฝึกเป็นบทร้อยกรอง ทำให้จดจำและเข้าใจง่าย การลำดับการสอนจากเรื่องง่าย ๆ ไปสู่เรื่องที่ซับซ้อนมากขึ้น
2. การอธิบายเนื้อหาหลายช่วงทำให้เห็นถึงภูมิความรู้ของผู้แต่งได้เป็นอย่างดี เช่น ความรู้ด้านภาษาศาสตร์ ดังจะเห็นได้จากการแบ่งพยัญชนะไทยออกเป็น 5 ล้วน ตามการออกเสียง

๑ อันแบ่งอักษรเป็นห้าจำพวกเช่นว่ามานี้ ไม่สู้เป็นสำคัญนัก
แก่บุตรที่เป็นไทย แต่จำพวกคนมาแต่่นอก ผู้เป็นนักปราชชอบเรียน
ภาษาไทยละเอียด เขาเห็นสมควรจะแบ่งอักษรไทยเช่นว่านี้ เราจึงได้
แบ่งออกตามใจเขา จะได้เป็นประโยชน์แก่ฝรั่งบ้าง ะ

ข้อสังเกตและแนวคิดในแบบเรียน ประถม ก กา (ต่อ)

3. แนวคิดที่แทรกอยู่ในแบบเรียน เช่น สะท้อนวิถีชีวิตและสภาพสังคมในยุคสมัยนั้น

นักศึกษาคิดว่าสะท้อนวิถีชีวิตในเรื่องใด ??????

๑ คนญวณเข้มรอมญ
ชวนกันหมั้นตัก핀

อยู่นครพันแสนหมื่น
คนแตกตื่นไปช้อมัน

นักศึกษาคิดว่าคำประพันธ์ข้างต้นแสดงความคิดในเรื่องใด ?????

๑ เด็ก ๆ จงจำ หนังสือทำคำ เป็นภาษาไทย อ่านให้หลายหน
จำจนขึ้นใจ แล้วอ่านอื่นไป ตามใจของเรา

๑ เกิดมาเป็นคน หนังสือเป็นต้น วิชาหนาเจ้า ถ้า मैंไม่รู้
ออกสู่อายเขา เพื่อนฝูงเยาะเย้า ว่าเง่าว่าโง่

๑ ลางคนเกิดมา ไม่รู้วิชา เคอะอยู่จนโต ไปเป็นข้าเขา
เพราะเง่าเพราะโง่ บ้างเป็นคนไซ เทียวชอกก็มี

๑ ถ้ารู้วิชา ประเสริฐหนักหนา ชูหน้าราศี จะไปแห่งใด
มีคนปรานี ยากไร้ไม่มี สวัสดิ์มงคล

๑ จบเรื่องเกยแด่ อ่านหนังสืออื่นได้ จบเพราะสุบินแล ฯ

นักศึกษาคิดว่าคำประพันธ์ข้างต้นสอนในเรื่องใด ?????

แบบเรียน ประถม ก กา เล่มนี้เนื้อหาบางส่วนมีต้นแบบจาก
แบบเรียนจินตามณี แต่บางส่วนก็แตกต่างกันไปจากจินตามณี ดังจะ
เห็นได้จากการอธิบายว่า

ไม่มีในจินตามณี แต่เราผู้ชำระหนังสือนี้ ได้จัดแจงไว้เพื่อให้บุตรรู้จัก
อ่าน ๒ อักษรควบติดกันอยู่นั้นให้อ่านสำเนียงทั้งสองอักษรเหมือน แสง
แดง ไฉน ไถต ถนน เติง เป็นต้นนี้ คำใช้เช่นนี้ยังมีมากอยู่ ะ

เน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ด้านอักขรวิธีได้เป็นอย่างดี ทั้งยังมีบท
ฝึกฝนที่สำคัญ เพราะนอกจากฝึกอักขรวิธีแล้ว ยังแทรกคำสอน
ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างแนบเนียนด้วย

ชวนอ่าน

ให้นักศึกษาอ่านแบบเรียน **ประถม**
ก กา หัดอ่าน หรือ **ปถม ก กา**
หัดอ่าน ว่ามีการสอนเนื้อหาอะไร
และเห็นข้อสังเกตหรือแนวคิด
อะไรบ้าง